

Sygn. akt II CSK 122/19

POSTANOWIENIE

Dnia 23 września 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska

w sprawie z powództwa J. P.
przeciwko L. K.
o zachówek,
na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 23 września 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powódki
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 11 października 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Skarżąca wniosła o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...), w którym oddalona została apelacja skarżącej od wyroku Sądu Okręgowego, oddalającego jej powództwo o zachówek.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia o celu przede wszystkim publicznoprawnym; jest nim zapewnienie jednolitości orzecnictwa oraz spójności i prawidłowości wykładni prawa. Realizacji tej funkcji służy uregulowana w art. 398⁹ k.p.c. instytucja przedsądu. Zgodnie z przywołanym przepisem Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Podejmowanie odrębnej decyzji w przedmiocie przyjęcia sprawy do rozpoznania ma również na celu realizację zasady szybkości postępowania. Akcentuje też wysoce sformalizowany charakter postępowania przed Sądem Najwyższym, z którym korelują określone wymagania konstrukcyjne skargi kasacyjnej.

Zgodnie z art. 398⁴ § 1 i 2 k.p.c. skarga kasacyjna powinna zawierać: oznaczenie orzeczenia, od którego jest wniesiona (ze wskazaniem, czy jest ono zaskarżone w całości czy w części), przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie, wniosek o uchylenie lub uchylenie i zmianę orzeczenia z oznaczeniem zakresu żądanego uchylenia i zmiany, a także wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Nadto powinna spełniać zwykłe wymagania przewidziane dla pism procesowych oraz zawierać odpisy. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno korespondować z przesłankami z art. 398⁹ k.p.c. (por. post. Sądu Najwyższego z 20 października 2005 r., II CZ 89/05).

Skarżąca jako podstawę przyjęcia skargi do rozpoznania wskazała nieważność postępowania, oczywistą zasadność skargi, występowanie w sprawie

zagadnienia prawnego oraz niewymienioną w art. 398⁹ k.p.c. przesłankę „wydziedziczenia z zamiarem obejścia przepisów ustawy oraz w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego”. Mimo treści art. 398⁴ § 2 k.p.c., nie zostało sformułowane odrębne uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, a jedynie niektóre przyczyny przyjęcia skarżąca wzbogaciła o krótki opis. Uzasadnienie zawarte we wcześniejszych fragmentach skargi odnosiło się natomiast do przytoczonych podstaw kasacyjnych (s. 3 i nast. skargi). W związku z takim sformułowaniem skargi należy podkreślić, że uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz uzasadnienie podstaw skargi kasacyjnej stanowią niezależne elementy konstrukcyjne tego środka zaskarżenia (art. 398⁴ § 1 pkt 2 oraz 398⁴ § 2 k.p.c.), toteż konieczne jest ich wyraźne wyodrębnienie (por. post. SN z: 10 stycznia 2001 r., V CZ 189/02 oraz 23 stycznia 2008 r., II PK 278/07).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ma podstawowe znaczenie na etapie oceny dokonywanej w ramach przedsądu. Jego istotą jest bowiem uargumentowanie stanowiska, że przedmiotem badania przez Sąd Najwyższy powinna być skarga kasacyjna wywiedziona w sprawie, która została już rozpoznana i rozstrzygnięta przez Sądy powszechne, czyli co od której strona w dwu instancjach zrealizowała już prawo do rozpoznania sprawy. Z kolei uzasadnienie podstaw kasacyjnych służy innemu celowi, w postaci dokonania merytorycznej oceny zasadności skargi, co do której uprzednio stwierdzone już zostały podstawy do jej przyjęcia. Analiza tego uzasadnienia może wprawdzie być pomocna w rozważeniu, czy okoliczności sprawy świadczą o zaistnieniu skonkretyzowanych przez ustawodawcę przyczyn przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, jednak zasadniczy cel wywodów strony skarżącej jest w tym przypadku ukierunkowany na wyjaśnienie zaistnienia takich naruszeń przepisów prawa materialnego lub prawa procesowego, które uzasadniają wnioski skargi: o uchylenie zaskarżonego orzeczenia albo o jego uchylenie i stosowną do żądania strony zmianę.

Powołanie we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, że w sprawie wystąpiła nieważność postępowania, nie zostało wsparte żadną argumentacją. Nawet jednak jeśli uznać, że - mimo braku w tym zakresie

choćby odesłania - aktualne pozostają racje przywołane w uzasadnieniu podstaw kasacyjnych, to, wbrew stanowisku skarżącej, nie można przyjąć, by przytoczone przez skarżącą uchybienia skutkowały nieważnością postępowania przed Sądem Apelacyjnym. Wskazanie w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. na nieważność postępowania jako na jedną z przyczyn przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania jest spowodowane koniecznością możliwie każdorazowego eliminowania uchybień procesowych o najbardziej doniosłym charakterze. Z tego powodu stosownie do art. 398¹³ § 1 k.p.c. nieważność postępowania należy brać pod uwagę z urzędu, co oznacza, że możliwe jest uwzględnienie skargi niezależnie od tego, czy skarżący sformułował stosowny zarzut naruszenia określonego przepisu postępowania, oraz tego, czy wykazał on możliwość wpływu tego uchybienia na wynik sprawy (por. post. Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2002 r., III CZP 72/02).

W uzasadnieniu podstaw skargi kasacyjnej skarżąca zarzut nieważności wiązała z nieuwzględnieniem przez Sąd Okręgowy części jej wniosków dowodowych, uchylaniem pytań kierowanych przez jej pełnomocnika wobec świadków oraz z błędnym zidentyfikowaniem rozkładu ciężaru dowodu. Uchybienia te, nawet gdyby rzeczywiście zaistniały i stały się przyczyną zgłoszenia stosownego zastrzeżenia do protokołu (art. 162 k.p.c.), nie prowadziłyby do nieważności postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.). Skarżąca mogła bowiem bronić swoich praw i czyniła to poprzez składanie wniosków dowodowych czy zadawanie pytań, a z pozbawieniem skarżącej takiej możliwości nie może być utożsamiane nieuwzględnianie wniosków czy uchylanie pytań, będące przejawem decyzji procesowych Sądu prowadzącego postępowanie w sprawie. Także naruszenie art. 6 k.c., w razie gdyby w istocie wystąpiło, nie powodowałoby nieważności postępowania.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi na przesłance jej oczywistej zasadności wymaga wykazania niewątplivej, widocznej *prima facie* sprzeczności zaaprobowanej przez Sąd II instancji wykładni lub zastosowania prawa z brzmieniem przepisów lub powszechnie uznanymi regułami interpretacji prawa. Podmiot składający skargę powinien więc zawrzeć w uzasadnieniu wniosku wywód prawny tłumaczący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty wspierające to stanowisko (por. post. Sądu Najwyższego z 5 września 2008 r.,

I CZ 64/08). Skarżąca zaniechała przedstawienia w tym punkcie jakiegokolwiek argumentacji, a ograniczyła się do wskazania naruszenia zasad rozkładu ciężaru dowodu. Sąd Najwyższy nie może natomiast dokonywać rekonstrukcji toku rozumowania, który doprowadził do konkluzji skarżącej o oczywistej zasadności skargi.

Jedynie na marginesie wypada wskazać, że motywy zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego jednoznacznie świadczą o tym, że za fakt w rozumieniu art. 6 k.c. uznane zostało jedynie istnienie opisanej w testamencie przyczyny wydziedziczenia, a nie brak takich przyczyn. Prawdłowo został więc określony rozkład ciężaru dowodu (tzw. dowodu głównego), opatrzony stwierdzeniem podsumowującym wyniki postępowania dowodowego, że podana w testamencie S. K. przyczyna wydziedziczenia powódki istniała w rzeczywistości (s. 9 i 10, a także s. 4 uzasadnienia zaskarżonego wyroku). Wskazanie natomiast na okoliczność, że skarżąca w ramach swojej aktywności dowodowej nie osłabiła wydzwisku wniosków wynikających z przeprowadzonych w sprawie dowodów świadczących o zaistnieniu przyczyn wydziedziczenia, dotyczy wyłącznie zagadnienia dowodu przeciwnego. Nie odnosi się zatem do kwestii określenia rozkładu ciężaru dowodu faktów w ujęciu art. 6 k.c. Z motywów zaskarżonego wyroku wynika wprost, że oddalenie apelacji nastąpiło dlatego, iż pozwany wykazał skuteczność wydziedziczenia powódki przez ojca, a nie z tej przyczyny, że powódce, wbrew regule unormowanej w art. 6 k.c., przypisany został ciężar udowodnienia braku podstaw wydziedziczenia, któremu nie sprostala.

Z kolei powołanie się na przesłankę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga poprawnego zidentyfikowania zagadnienia prawnego, w tym odniesienia go do konkretnych przepisów. Konieczne jest także przedstawienie argumentów prowadzących do rozbieżnych ocen (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01). Istotność danego zagadnienia wyraża się w tym, że jego rozstrzygnięcie miałoby znaczenie dla praktyki orzeczniczej sądów. Tylko wtedy może być zrealizowana publicznoprawna funkcja skargi kasacyjnej. Skarżąca nie wskazała ani treści zagadnienia, które, jej zdaniem, pojawiło się na kanwie sprawy, ani stosownej argumentacji prawnej. Poprzestała jedynie na stwierdzeniu, że bliżej przytoczone w skardze „okoliczności mogą zidentyfikować

występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego - zmierzającego do wyrażenia konstytucyjnie chronionej zasady dziedziczenia” (s. 6 skargi). Powołanie się na możliwość zidentyfikowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, bez jednoczesnego sformułowania tego zagadnienia, w sposób oczywisty nie czyni zadość wymaganiu stawianemu w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że skarżąca nie wykazała zaistnienia przyczyn, które uzasadniałyby przyjęcie do rozpoznania wniesionej przez nią skargi kasacyjnej.

Z uwagi na powyższe na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono, jak w sentencji postanowienia.